

SANDIK LEKESİ

2000

Sema Kaygusuz 1972-

Öyküler

ORTADAN YARISINDAN
TACETTİN
ELİF'İN E'Sİ
ENGEREĞİN OĞLU
KADIN SESLERİ
OĞUL
SARHOŞTUK YILDIZLARIN ALTINDA
SARI
YÜLERZİK
AŞKAR
SELAMETLE KALIN HANIMEFENDİ
KÜLLÜK
KIŞLANGIÇ

ORTADAN YARISINDAN

KİŞİLER

Gülümser Hanım Gülümser Hanım, Ömer Bey ile evlidir. Yaşlı oldukları anlaşılmaktadır. Tenekeçiler mahallesinde yaşamaktadırlar.

ÖYKÜ

Tenekeçiler'deki dayanılmaz koku Bornova'nın yüksek mahallelerinden biridir Tenekeçiler. Bir Eylül sabahı, kaynağı belli olmayan dayanılmaz bir koku tüm mahalleye yayılmaya başlar. Bu berbat kokunun bir insanın bedeninden yayıldığını öğrenene kadar herkes evlerini sürekli temizler, havalandırır, kırk kere kırklanır, etrafta kedi köpek ölüsü arar, kokunun kimden geldiğini anlamak için birbirlerine kuşku ile bakarlar. İşin en kötü yanı ise bu kokunun mahallenin her yanını aynı ağırlıkta sarmasıdır. Bir gün, bir aydır evden dışarı çıkmayan Gülümser Hanım dışarıda görülür ve yüzü bembeyazdır. O günden sonra kocası Ömer Bey ile ilgili söylentiler yayılmaya başlar. Ömer Bey çürümeye başlamıştır.

Mahallelinin merakı Tüm komşular merak içindedir. Ömer Bey'in evine her şeyi ince ayrıntısı ile öğrenmek için bir kez giderler ama bir defadan fazla gitmeye de cesaret edemezler. Adamın karnının ortasına adeta bir gülle düşmüştür. İçi dışına çıkmış, adeta çürüyordur. Ömer Bey, oturma odasında çekyatta yatıyor, yüzünde en ufak bir acı ifadesi olmadan, derinlerden gelen bir hırıltı sesiyle uzanıyordur. Gelen ziyaretçiler tapınak edasıyla ona bakıp gidiyorlardır. Onunsa hiçbir şeyden haberi yoktur. Gülümser Hanım, yaşadıkları trajediyi belki gizlememek belki de yara acımasının diye kocasının üstünü örtmemeye gayret etmektedir. Yaradan gelen o berbat koku, kadını iğne ipliğe çevirmiştir. Gelenlere, olanları hep aynı tonda, aynı cümlelerle anlatıyor, zamanı geldiğinde de ağlama kısmına geçiyordur.

Ömer Bey'in gizemli hastalığı Olay bir ay önce olmuştur. Bir sabah Gülümser Hanım uyanmıştır, evde kahvaltılık yoktur. Ömer Bey kızmasının diye evdeki malzemelerden menemen yapmıştır. O kendi kısmını yemiş ama Ömer Bey bitirememiştir bile. Kıvrınmaya başlayınca yumurtanın dokunduğunu bile düşünmüşlerdir. Ama Gülümser Hanım'a bir şey olmadığından yemekle ilgili olmadığı kanaatine varmışlardır. Adam kendini yerlere atıyor, çırpınıp duruyordur. Ertesi günde göbeği kaşınmaya başlamış, kaşdıkkça da orası tahriş olmuş, en sonunda da yaraya dönüşmüştür. Sonra da pis pis kokmaya başlamıştır. Kadın kantaron yağları, sirkeli sarımsaklı sular gibi iyi geleceğini düşündüğü her

çareyi denemiş ama fayda etmemiştir. Bir sabah kalkınca üzerindeki derinin de kalktığını görmüştür. Koku ise giderek ağırlaşmıştır. Gülümser Hanım, artık yemek yiyemiyordu. Ömer Bey ise artık kendini bilmiyordu. Günlerdir hırıltıyla uyuyor, ne gözünü açıyor, ne de duyuyordu. Gülümser Hanım, gelenlere kocasının orta yerinden öldüğünü söyler.

Beklenen ölüm Tenekeçiler mahallesi kanser, kalp krizi gibi ölümlere alışıktır ama Ömer Bey'in hastalığı onlar için yeni bir durumdur. Bu durumdan da yeni bir şey öğrenirler. Herkes kendi ölümünü ağırbaşlılıkla kabullenmektedir. Sessiz ölümlere alışkın olan mahalle, koku yüzünden teşhirci olan bir ölümün yas sürecine ortak olarak hazırlanıyor gibidir. Bekledikleri en mutlu haber Ömer Bey'in ölümü olacaktır. Ömer Bey'in yarası küçük küçük büyümeye devam ediyordu. Göğsündeki deri tamamen kuruyarak kızarmaya başlamış, kaburgaları tebeşir gibi ufalanır olmuştur. Bacakları tümüyle morarmaya başlamıştır. Gülümser Hanım ise her an gelebilecek olan ölüm meleğini bekliyor, her seste aniden uyanıyordu. Birkaç hafta sonra Ömer Bey ölür. Sessiz bir cenaze töreni yapılır. İnsanlar hem kokudan hem de ağırlığını kaldırmakta zorlandıkları ölüm anından kurtulurlar. Çoğu, Gülümser Hanım'a başsağlığına bile gitmez. Çünkü gerek duymazlar. Öğrenilecek yeni bir şey de kalmamıştır. Tek bilmedikleri Gülümser Hanım'ın uykusuz kaldığı gecedir.

Olayların başlangıcının tekrarı Ağustos ayının başında, vakit sabaha yaklaşırken Ömer Bey'in hastalandığı ilk gün gibi dolunay vardır, baykuş ötüyordur, cırcır böcekleri tatlı tatlı sesler çıkarmaya başlamıştır. Verandaya doluşan fareler asmalara tırmanır. Gülümser Hanım, o gün olduğu gibi bunların hiçbirin farkına varmaz. Güneş doğarken birden gözlerini açar ve gözlerini tavana diker. Derin bir iç çeker. Ömer Bey, gürültülü uykuyla bütün odayı kaplıyor, karısını bir kenara sıkıştırıyor gibidir. Gülümser Hanım, kimsenin duymadığı o lanetli cümleyi söyler. Yarına kahvaltılık bir şey kalmamıştır.

TEMALAR

Ölüm/Hastalık Öyküde, Ömer Bey'in hastalığı, yaydığı koku nedeniyle tüm mahalleliyi etkilemektedir. Hastalık, Ömer Bey'in çevresi ve karısı için öyle bir duruma gelir ki ölümü beklenir olur ve sıradanlaşır. Bazı hastalıkların etkisi çevre için çok yıpratıcı olmaktadır ve hastalık sonrası gelen ölüm süreç gibi yıpratıcı olmamakta, hatta bir rahatlık verebilmektedir. Hastalık durumunun baş etmesi güç oluşu, psikolojik ve gündelik yaşama etkisinin bir başka sonucu ise Gülümser Hanım'ın kocasını öldürmüş olabileceği ihtimalidir. Hikâyede, cenaze töreni sonrası çoğu kişi Gülümser Hanım'a başsağlığına bile gitmiyordu. Tüm sürece hâkimdirler. Artık her şey bilindik ve beklenen şekilde ilerlemiştir. Ama bilmedikleri tek şey, Gülümser Hanım'ın uykusuz kaldığı gecedir. Burada kimsenin bilmediği bir olay yaşandığına dair bir ihtimal anlamı çıkarılabilmektedir.

Mutsuzluk/Duyarsızlaşma Gülümser Hanım'ın hayatına mutsuzluğun hakim olduğu söylenebilir. Gülümser Hanım, kocasını memnun etmeye gayret eden, hastalığı sonrası bakımının getirdiği zorlukla yemeden içmeden kesilen, kocasının uykuda çıkardığı seslerle sıkışmışlık hissi yaşayan, yaşadığı evde kendine yer açamayan bir kadındır. Gelen ziyaretçilere durumun zorluğunu göstermek için kocasının yarasını sergilemesi, olayın dramatikliğini göz önüne koymayan çalışan tavır, her zaman aynı cümleler ve aynı sırayla durumu anlatarak ağlaması gösteriş, duyarsızlık, bıkkınlık olarak algılanabilmektedir. Kocasının acısına karşı duyarsızlaşmıştır. Bu sebeple klişeleşmiş şekilde acıyı insanlara anlatıyordu.

TACETTİN

KİŞİLER

Tacettin Herkes ona Titiz Tacettin demektedir. Ünlü bir kabadayıdır. Kısa boylu, kalın görünümlü, ensesi kat kat, vücudu oldukça kıllı, parmakları değirmen taşı gibi güçlü bir adamdır. Polislere gıcık olmaktadır ve onları görmeye bile katlanamamaktadır.

Necla Taksim İlyardım Hastanesi'nde bir hemşiredir. Anlatıcı, hemşirenin isminden bahsederken sözgelimi diyerek Necla ismini takmıştır. Güngörmüş biri olduğu belirtilmektedir. Soğuk bakan bir kadındır.

ÖYKÜ

Tacettin'in soyulması İki adam, Tacettin'in sallana sallana geldiğini görür ve onun cüzdanını çalmaya çalışırlar. Fakat Tacettin o kadar güçlüdür ki, alkollü olmasına rağmen adamın birini kolaylıkla boynundan tutarak havaya kaldırır. Adamın soluğu kesilir, ölecekmiş gibi hisseder. Ağlamaya ve yalvarmaya başlar. Tacettin'in niyeti öldürmek değil korkutmaktır. Bunu da çok iyi başarır. Diğeri de onun kardeşidir. Korkuyla bağırır. Diğer sokaktan bir sürü adam çıkar. Tacettin'i çapraza alıp dövmeye başlarlar. Boğazına sarıldığı ve ona yalvaran adama da cesaret gelir ve falçatasını çıkarıp Tacettin'in yanağına sokup damağına dayanıncaya kadar keser. Tacettin'in saati, yüzüğü, parası neyi varsa soyarlar. Tacettin, hepsinin yüzlerini hafızasına kazır. Zamanı gelince gerekeni yapmaya kararlıdır. On kişi birden saldırdığı için kaburgası ciğerine batıyordur. Suratı berbat olmuş şekilde biraz sürünü ve olduğu yerde narkoza girmiş gibi yere serilir.

Polisler, Tacettin'i taşır Arabadaki iki polis olanları görmüştür ama beklemektedirler. İki tarafın birbirine zarar vermesi onlar açısından sorun olmaz. Sabah olmaya başlarken arabadan inip Tacettin'in yanına gelirler ve durumunu tespit etmeye çalışırlar. Polislerden biri daha gençtir ve tecrübesizdir. Tacettin'i görünce daha erken gelmedikleri konusunda biraz pişmanlık duyar ama ötekinin umurunda değildir. Hemen ambulansı bile aramazlar. Bir zaman sonra genç polis Tacettin'i arabanın arakasına taşır. Tacettin üç çimento torbası kadar ağırdır, kendinde değildir. Kendinde olmaması ve polisleri görmemesi de bir bakıma iyi olmuştur.

Tacettin'i kızdıran olay Tacettin uyandığında hastanededir. Ayakucunda bir hemşire vardır ve gülüyordur. Tacettin hemşirenin kendisi ile alay ettiğini anlar. Çünkü kilolu, geniş, ürkütücü bir adamdır ama ayakları bir kadınıniki kadar küçüktür. Ayakkabı numarası 38 olmasına rağmen hep 41 numara ayakkabı giyip, ayakkabının arkasına vatkalardan koymaktadır. Hastanede bu anlaşılmıştır. Tacettin uyanınca kadını tekmeler. Kadın ağlamaya başlar. Onu odadan çıkarırlar. Doktor gelir ve durumu anlar, Tacettin'i de görür. Kızın yerine, daha tecrübeli ve halden anlayan bir hemşireyi çağırır.

Tacettin'in polise olan tahammülsüzlüğü Hemşire Necla, Tacettin'in yüzündeki yarayı temizlemeye başlar. Doktor, adli vaka olduğu için polisin çağırılmasını söyler. Tacettin o an dirilir. O kadar yara ve acıya rağmen dinçleşir ve polisi istemediğini, yarayı diktiklerinde gideceğini argo ve kaba biçimde bağırarak söyler. Doktor ise onu dinlemez, hastabakıcıya işaret verir. Tacettin'e dikimden önce uyuşturucu iğne yapacakken polis içeri girer. Tecrübeli bir sorgu polisidir. Tacettin'e yaklaşır ve onu kimin yaraladığını sorar. Tacettin, karşısında polisi görünce çıldırır. Polis istememesine rağmen çağırılmaları onu öfkelenendir. Polisi tuttuğu gibi silkeler ve polisin burnuna kafa atar. Doktor ve hemşire dışında herkes odayı hızla boşaltır. Polis Selahattin ise yerde yatıyordur. Hemşire Necla ise bir polise, bir Tacettin'e bakıyordur. Doktor ise uyuşturucu iğne elinde kalmış vaziyette titremeye başlamıştır. Tacettin, tekrar Necla'nın önüne uzanır. Bu arada Polis Selahattin odadan çıkarılır.

Tacettin ve polislerin kavgası Doktor iğneyi vurmadan işini hızla bitirmek için dikmeye başlar. Hiç özenmiyor, adeta yorgan dikiyor gibidir. O sırada, Selahattin'in burnuna vurulduğunu duyan, hastanenin etrafındaki diğer polisler ellerinde coplarla Tacettin'i görmeye gelirler. Hepsi uzun boylu, emniyetin seçilmiş adamlarındandır. Tacettin, ayağa kalkar. Polislere gıcık oluyordur. Onları görünce dayanamıyordu. Gelmelerini istemediğini bir kere daha bağırır ve onlara da saldırır. Küfür de ediyordu. Tacettin bir kafasını, bir yumruğunu sallıyordu. Kimse onları ayırmaya cesaret edemiyordu. Beş on dakika kavgaya edilir. Tacettin'i döverler. Fakat onlarda zarar görmüştür. Hastabakıcılar bir boşlukta Tacettin'i odaya tekrar alır. Odada Necla'dan başka kimse kalmamıştır. Doktor ise çoktan kaçır gibi gitmiştir. Tacettin, hastabakıcıları kendinden uzaklaştırır ve hemşirenin önüne oturur. Suratı kandan görünmüyordu. Necla bir şey söylemeden tekrar yüzünü temizliğe başlar. Tacettin'in yaraları daha da artmıştır. Tacettin yumruğunu sıkarak karşısında kadın olduğu için küfür kullanmadan, bir daha polis gelirse kötü olacağını söyleyerek bağırır. Necla, merak etmemesini söyleyerek bir daha polis gelmeyeceğini söyler ve ona kardeş diye hitap eder.

Tacettin'in ağlayışı Tacettin yatağa yığılır. Necla, adamın yüzünü uyuşturur. Temizler ve dikkatli şekilde dikmeye başlar. Tacettin perişan haldedir, üstü başı yırtıktır. Kolunu kaldırıp hüngürdeye hüngürdeye, başıra başıra ağlamaya başlamıştır. Kadın böyle ağlama duymamıştır. Tacettin'in ağlamaktan başka yapacak bir şeyi kalmamış durumdadır. Kimin yanında ağladığı da önemlidir. Bir tek Necla'yı seçmiştir yanında ağlamak için. Necla is hiç tepki vermemiş, adeta Tacettin hiç ağlamıyor gibi davranmıştır. Tacettin'in ağladığını onun yüzüne hiç vurmamıştır. Merak etmemesini, polislerin artık gelmeyeceğini tekrarlar. Tacettin kadının elini tutup bırakır. Bir daha da Necla'nın yüzüne

bakmaz. Gözlerini kapatıp mışıl mışıl uyur. Ayda bir de olsa, Tacettin Taksim İlköğretim Hastanesi'ne gidip Necla'ya bir kere bakar olmuştur. Dünyada Tacettin'in ağladığını gören tek kişidir.

TEMALAR

Toplumsal uyumsuzluk/İletişim bozukluğu Ünlü ve güçlü bir kabadayı olan Tacettin, polisleri karşı ön yargılıdır ve polisleri sevmemektedir. Hiçbir şekilde sağlıklı iletişim kurmadan şiddete başvurmakta, duygularını ifade edememektedir. Uyumsuzluğu, polisleri görür görmez saldırganlaşmasının yanında sağlık personeli ile yaşadığı olaylarda da kendini gösterir. Küfürlü ve kaba konuşur. Ne hissettiğine dair iletişim kurmaz.

Yalnızlık Tacettin, duygularını belli etmeyen ve duygularını şiddet içeren davranışları ile örten bir karakterdir. Yalnız ve insanlardan uzak olduğu anlaşılmaktadır. Hemşire Necla'nın yanında kendini bırakarak ağlaması çaresizliğini hissettirmektedir. Sert ve güçlü görüntüsünün altında nihayetinde insandır ve zaafı vardır. O güne değin yanında ağladığı tek kişinin Necla olması, ne kadar yalnız bir yaşam sürdürdüğünün, insanları iç dünyasından uzak tuttuğunun kanıtı gibidir.

Duyarsızlaşma Hemşirenin yaralı ve perişan durumdaki Tacettin'in başında, Tacettin'in ayakları ile alay etmesi, polislerin kavgayı görmelerine rağmen umursamaz davranarak Tacettin ile ilgilenmeyi ertelemesi, doktorun belalı bir tip olduğunu anladığı Tacettin'in yarasını dickerken özensiz ve hızlı davranması ona karşı duyarsız olduklarını göstermektedir. Tacettin, onların gözünde suça meyilli, karanlık ve toplumla uyumsuz bir karakterdir. Bu özellikleri dışında duyguları, zaafı veya acıları ile ilgilenmemektedirler ve insani yönlerini yok saymaktadırlar.

ELİF'İN E'Sİ

KİŞİLER

Neriman Ahmet ile evlidir. Kızları yeni doğum yapmıştır. Kızlarıyla birlikte yaşadıkları anlaşılmaktadır. Akıllı bir kadındır, kocasına hissettirmeden kendi istediğini yaptırmaktadır.

Ahmet Hafif kilolu bir erkektir. Sert ve otoriter görünmesine rağmen karısı gibi kurnaz değildir.

ÖYKÜ

Neriman'ın aklından geçenler Neriman, eve hâkim olmuş uyumuş bebek kokusu eşliğinde torununa bakıp odasına doğru geçer. Torunu doğalı on gün olmuştur ama hala ismi koyulamamıştır. Çünkü sülale aşiret gibi kalabalıktır ve yaşı büyük olanların her biri bu konuda bir fikir veriyor ama isim konusunda anlaşmaya varılamıyordu. Bütün gün, kocasına söyleyeceği şeyleri aklından geçirip durmuştur. İçeri girdiğinde Ahmet yatakta uyuyordur. Karısının geldiğini duymaz bile. Ama uykusunda hırıltılar çıkarır ve oldukça sesli şekilde öksürür. Neriman, uyumadan önce aklındaki konuyu kocasına açmak istiyordur. Bu durumu fırsat bilir. O gün kocasına oldukça hoşgörülü davranmış, güler yüz göstermiştir. Yine naif bir şekilde, süt ısıtabileceğini, boğazını yumuşatacağını söyler ve getirmeyi önerir. Ahmet duymazlıktan gelir ama Neriman ısrarla bir daha sorunca gerek olmadığını belirterek kestirip atar.

Ahmet'in torununa bulduğu isimler Neriman, kocasına torunlarının hala ismini konmadığını, gelenlerin sorup durduğunu söyler. Elleriyle Ahmet'in karnını sıvazlamaya başlar. Ahmet karısına döner ve her kafadan bir ses çıktığını, elinden bir şey gelmediğini söylerken biraz kabadır. Neriman, isim vermenin ona düşeceğini, ilk torunu olduğunu ve ayrıca kız babası olduğunu belirtir. Ahmet birkaç saniye düşünüp, Ayşen ismini önerir. Neriman, Ahmet'i konuya çekebildiğinden artık konunun peşini bırakmaz. Ahmet'in söylediği her isme bir kulp takar ama bunu ısrarcı olmadan, kafasını karıştırarak yapar. Hepsinde onun bileceğini söyler. Ayşen ismi tanıdıklarının yeni doğan torununa verdiği isimdir, Ahmet'in annesinin adı Selvi güzel isimdir ama uzun boylu anlamına geliyordu, onların sülaleleri kısadır. Oya, modern isimdir ama okulda isimle ilgili tekerleme yüzünden dalga geçilebilir diye düşünmüştür. Gül, geçen kavgaya ettikleri pasaklı kadının adıdır. Ahmet, bir şekilde her seferinde karısına hak verir. Ama en sonunda sinirlenir. Aklındaki bütün isimler bitmiştir. Oda da sigara içmeye başlar. Neriman normalde buna izin vermez ve söylenir ama o an sesini çıkarmaz. Önemli olmadığını, bir iki gün düşünüp karar verecek vakti olduğunu söyler ve kocasını yatağa çağırır. Ahmet'in omzunu sıvazlar ve yumuşak bir ses tonuyla konuşur.

Neriman'ın planı Ahmet yatağa yatar. Neriman o sırada son bir şey daha söyler. Yıllar önce evlerine bir öğretmen hanım gelmiştir. Ahmet'e, onu çok beğendiğini, kadın için çok akıllı dediğini hatırlatır. Neriman onun adını hatırlamaya çalışır gibi yapar. E harfi ile başladığını, tam hatırlayamadığını söyler. Ahmet sinirlenir. Onu uyutmaya niyeti yoksa kendisinin de onu uyutmayacağını söyleyerek ve tükürükler saçarak karısını tehdit eder. Neriman uykuya memnun şekilde dalar.

Bebeğe koyulan isim Sabah olduğunda, Neriman herkesi kahvaltı masasına toplamayı başarmıştır. Masaya en son Ahmet gelir. İçeri bir sessizlik çöker. Çocuğunu emziren kızı ve sigara içen damadı toparlanır. Damat, kayınpederine göstermeden sigarayı saksıda söndürür. Ahmet, padişah edasıyla ferman buyurur gibi, torunun adını Elif koyduğunu söyler. Kimsenin boşu boşuna isim aramamasını da ekler. Sonrada masadaki başköşeye geçer ve Neriman'a yukarıdan bakar. Neriman herkese çay servisi yaparken içten içe alaycı bir tavır takınır.

TEMALAR

Geleneksel aile/Kadın-erkek ilişkileri Yeni doğan bebeğe isim vermek için yaşlıların kararının beklenmesi, kahvaltı masasında Ahmet'in padişah edasıyla tavır sergilemesi, Ahmet'e gösterilen saygının biçimi evde ataerkil yapının hakim olduğunu, geleneklerin sürdürüldüğünü göstermektedir. Neriman ise istediklerini elde etmek için otorite figürü olan kocasının konumunu kullanmakta ve kocasını yönlendirmektedir. Ön planda Ahmet kendini otorite gibi hissetse de, arka planda Neriman'ın isteklerini farklı bir yoldan gerçekleştirdiği söylenebilir. Geleneksel toplumlarda görülen kocayı idare etme durumu öyküde karşımıza çıkmaktadır.

ENGEREĞİN OĞLU

KİŞİLER

Azem İki yaşındadır. Zilver'in oğludur. Beyaz tenli, sevimli bir çocuktur.

Zilver Köyün en güzel evinde oturuyordur. Duyarlı bir kadın olduğu anlaşılmalıdır. Engerek yılanı, köyün en tehlikeli canlısıdır.

ÖYKÜ

Engerek yılanının avluya girişi Yılan, evin kapısının önüne gelip avludan içeri giriyordur. Sabun kokusu ve belli belirsiz süt kokusu gelmektedir. Azem, tahta sedire annesi tarafından oturtulmuş, iki yanı yastıkla desteklenmiş, önüne de bir tas yoğurt koyulmuştur. Çocuk ellerini batırarak yoğurdu yiyordur. Anne Zilver mutfakta erik kaynatıyordu. Yılan taze yoğurdun kokusuna doğru ilerler. Çocuk yılanı görür. İki yaşının verdiği halle kendince anlatmaya çalışır. Engerek yılanı sessizce sedire doğru gider ve mindere çıkarak başını kaldırır.

Zilver'in yaşadığı korku Zilver, erik fokurdamaya başlayınca seslerin kesildiğini fark edip panik yapar. Erik taşmak üzereyken bırakır ve avluya koşar. Azem'in elinde siyah bir şey fark eder. Kırbaç, ışıl ışıl bir kılıç gibi şeyler hızlıca aklından geçer ve yılan olduğunu fark eder. Tiz bir çığlık atar. Çocuk engereği başından tutmuş, onunla oyun oynuyordu. Azem, engereğin başını bütün gücüyle sıkıyordu. Kenetlenmiş küçük parmaklarını yoğurda sokarak yılanın ağızına bulaştırıyor, sonra da kendi ağızına götürüp şeker gibi emiyordu. Annesini görünce yılanı annesine gösterir. Ellerini biraz daha sıkar. Engerek yılanından katır kutur ses gelir. Zilver olduğu yerde donup kalır. Ne yapacağını bilemez. Ayakları betona gömülmüş gibi olduğu yerde kalır. İçin için inliyordu.

Yılanın ölümü Azem yılanı kavradıkça sallar ve sıkar. Engerek kuyruğunu kaldırıp çocuğun boynuna falan dolamaz. Zilver buna da şaşırır. Hem kadın hem engerek sessiz bir ağıt yakıyor gibidir. Yılanın kasları gevşer, kemiklerinde bir ağrı hisseder. Azem sıkılır yilandan. Parmaklarını gevşetir ve yılan yere düşer. Engerek yılanı ipten farksızdır artık. Zilver harekete geçer, oğlunun yanına gider. Kaşıkla yılanı dürter ama yılan hareket etmez. Zilver yaşadığı duygularla Azem'e bir tokat atar. Çocuk avazı çıktığı kadar ağlar. Zilver çocuğu alır ve eve geçer. Erik taşmış, ocağı söndürmüş, ev gaz kokusuyla dolmuştur. Zilver arka odaların camını açar, oğluyla bir odaya geçer ve kapıyı kapatır. Oğlunda bir ısırık veya zarar var mı kontrol eder. Oğlunun gözyaşını siler, ellerini öper. Sonra sedire gider. Engerek hala orada yatıyordu. Zilver o an boşalır ve bağıra bağıra ağlamaya başlar. Tülbendini sıyırır, saçlarını yolar.

Zilver'in yılanı olan minneti Engereği büyük bir özenle alır ve kardeşini sever gibi onu sever. Ürperir ama tiksizmez. Yılanı acır. Engereğin başına bulaşmış yoğurdu eteğiyle siler. Dayanamaz koynuna bastırır. Aklına gelen duları okur. Sonra bahçedeki böğürtlen çalılarının altına götürür yılanı. Mezar kazar, boylu boyunca onu sıkıştırımadan yatırır. Büyüklerine nasıl hürmet ediyorsa yılanı da öyle gömer. Engereğin hakkını yemez. Kim kimin canını aldı, kim kimin canını bağışladı farkındadır.

TEMALAR

Acıma/Minnet Azem, yılanı eliyle boğarak öldürür. Engerek yılanı, çocuğu boğabilecekken öldürmemiş, kendi ölümünü karşısında çaresiz kalmıştır. Zilver, Azem'i gördüğü an çocuğunu kaybetme korkusunu, çaresizliği içinde yaşar. Yılanın saldırmak yerine ölmeyi seçmesi acıma, minnet, üzüntü duygularını ön plana çıkarır. Zilver ölüme neden olanın oğlu, katledilenin yılan olduğunun farkındadır ve yılanı bir sevdiğini kaybetmiş gibi sever, temizler ve gömer. Engerek yılanı köyün en tehlikeli canlısıdır ama o an Zilver'in gözünde yücelmiştir.

Gerilim Öykü, okuyucuyu olabilecekler karşısında tedirgin durumda bırakmaktadır. Yılanın içeri girip Azem'e saldırma ihtimali, Zilver'in oğlunu yılanla gördüğü an, yılanın köyün en tehlikeli canlısı olarak anlatılması, Azem'in yılanın tehlikesinden habersiz onu yoğurda batırarak ağzından yoğurdu emmesi durumları gerilim, korku unsurlarıdır.

Ölüm Ölüm teması, bir insanın değil hayvanın ölümü ile karşımıza çıkmaktadır. Yılanın ölümü, bir insanın ölümünden farklı tutulmamıştır. Bu durumun en büyük nedeni ise yazarın, yılanın Azem'i öldürmemek için ölmeyi göze aldığını hissettirmesidir. Zilver, yılanın ölümüne Azem'in neden olduğunun farkındadır. Yılanın yaşam hakkı elinden alınmıştır. Oğlunun canını almayan yılanın yaşam hakkı değerlidir. Zilver'in yılanı sarılması, onu temizlemesi, dua okuması, sığabileceği kadar geniş bir çukur kazarak onu gömmesi, Türk toplumundaki ölüm ritüellerinin örneğidir.

KADIN SESLERİ

KİŞİLER

Berna Berna, evli bir adamla birlikte. Sigara kullanmaktadır. Yazma konusunda yetenekli olduğu anlaşılmaktadır.

Ayşe Ayşe yabancılardan biraz ürkmektedir. Bu sebeple yabanidir. Aklına geleni hemen söyleyen, gelişi güzel konuşan bir karakterdir. Güzeldir ama konuşunca güzelliğine gölge düşmektedir. Görümcesi ve kaynanası ile arası bozuktur. Bir oğlu vardır ve kocası ile ilişkisi kötüdür.

ÖYKÜ

Berna'nın sabahı Berna Hanım ter içinde uyanmıştır. Huzursuz rüyalar görmüştür. Ters olduğunu bile bile sabahlığını giyer ve düzeltmez. Saçlarını taramayı düşünür ama taramaz. Sigara içecektir ama vazgeçer. Eline not defterini alır ve yazmaya başlar. Önce özenle yazar sonra el yazısı bozulur. Yazmadan düşünemeyenlerdendir. Sabah uyanığında son dört aydır aklında ne varsa yine aynı şeyi düşünüyordur.

Berna, Ayşe'yi arar Birden kalemin ucuyla telefonun tuşlarına basar. Telefon numarası nasıl olduysa aklında kalmıştır. Bir an vazgeçmeyi düşünür ama çoktan arama sesini duymuştur. Üçüncü çalışta açmazsa kapatmaya karar verir, uyandırmak istemez. Ayşe Hanım ıslak ellerini kurularak telefona bakar. Kimle görüştüğünü sorar. Berna, İstinye Kadın Dayanışma Örgütü'nden aradığını söyler. Kadının aile yaşamındaki memnuniyeti isimli bir çalışma yaptığı yalanını uydurur. Sorularını yanıtlarsa, görüşme sonunda ona ütü hediye edilecektir. İsim, adres gibi bilgiler istemeyeceklerini de ekler. Kadın ütüyü nasıl ulaştıracaklarını sorunca da, buldukları binaya gelebileceğini veya istediği adrese yollayabileceklerini söyler.

Berna'nın Ayşe ile görüşmesi Ayşe Hanım görüşmeyi kabul eder. İşlerinin çoğunu halletmiştir. Zamanı vardır. Sorulara yanıt vermeye başlar. 32 yaşındadır, evlidir ve bir oğlu vardır. Kocası ondan üç yaş büyüktür ama genç görünmektedir. Çocuk gibi olduğunu, tıraşını bile kendisinin yaptığını söyler. Berna'nın sorularına yanıt vermeye devam eder. Kocasına aşık olarak evlenmiştir. Kocası kargo şirketinde çalışıyordu, eve hep geç geliyordu. Evi ve çocukla ilgili her işi kendisi idare ediyordu. Berna, onu özleyip özlemediğini, cinsel hayatlarına dair birkaç soru da ekleyerek sorar. O sırada, kocasının gece gelip kadına arkadan sarılıp sarılmadığını, ensesindeki saçlarını koklayıp

koklamadığını düşünüyordur. Ayşe, başka türlü olamazmış gibi özlediğini söyler. Kocasını gece gelince bazen uyandırdığında onu üstünde bulduğunu, haftada dört gün birlikte olduklarını iddia eder. Bu konuşmalar sırasında kadınlar içlerinden birbirleri ile ilgili bazı hislere kapılırlar. Berna, kadının yalan söylediğini düşünse de söyledikleri karşısında kalbi acır, huzursuz olur. Kendince Ayşe'yi hayal etmeye çalışır. Ayşe de aynı şekilde kadının okumuş olduğunu, kibar konuştuğunu düşünür. Kısa saçlı, boynu kolyelerle dolu, incecik bir kadın hayal eder. Berna konuyu uzatmadan teşekkür ederek telefonu kapatmaya yeltenir. Ayşe ise ütüye gerek olmadığını, ütüsü olduğunu söyler.

Ayşe'nin soruları Ayşe telefonu kapatmaya karar verince birden karşısındaki kadına evli olup olmadığını, kaç yıl önce evlendiğini, neden ayrıldığını, aldatılıp aldatılmadığını ve çocuğu olmadığını mı ayrıldığını sorar. Berna bir yandan cevap verirken bir yandan kurallar gereği böyle sorulara yanıt vermesinin doğru olmadığını söyler. İçinden de kadının ne biçim sorular sorduğunu düşünür. 7 yıl önce boşanmıştır. Çocuğu olmuyordur ama bu sebeple boşanmadıklarını, öylesine bittiğini söyler. Başkalarını da araması gerektiğini söyleyip kapatırken Ayşe'nin kaşları çatılır ve sert konuşmaya başlar.

Ayşe'nin öfkesi Ayşe, kadınları boşuna aradığını, sorduğu soruların saçma olduğunu söyler. Okul, meslek bilgisi sormuyor, hangi partiye oy verdiği ile ilgilenmiyordu. Argo kelimelerle de konuşmaya başlamıştır. Berna neden bu kadar saldırgan olduğunu sorduğunda ve bir daha onu rahatsız etmeyeceğini söylediğinde, bir tek onu değil kimseyi rahatsız etmemesini söyler. Kimsenin ona doğruları söylemeyeceğini belirtir.

Ayşe'nin itirafları Ayşe sorularına doğru yanıtlar vermemiştir. 4 yıldır kocasını başka kadınlardır. Kocasının bir başka kadınla birlikte olduğunu söyleyemeyeceğini savunur ve o kadına küfür eder. Kadınlığını unuttuğunu, kurduğunu söyler. Hocalara, doktorlara gitmiş ama çare bulamamıştır. Adamın telefon defterindeki tüm kadınları arayıp küfretmiş, iş yerine gitmiş, rezillikler olmuş ama kadının kim olduğunu öğrenememiştir. Gencecik olduğunu, bedeninin hiç yıpranmadığını anlatır ama ilgisiz ve kocasız kalmıştır. Berna yatağından kalkıp dolanır. Emin olup olmadığını sorar. Kadın emin olduğunu söyler. Kadın hiç iz bırakmıyordur. Kocasının parası da yoktur, mutlaka aşık olduğunu düşünüyordur ve tanımadığı o kadına küfürler etmeye devam eder. Kocasını anlatır. Aşık olduğunda kocasının nasıl etkileyici olduğunu, ilk yıllar vücudunda öpülmedik yer bırakmadığını, en güzel sözleri bulup söylediğini anlatır. Kadına da şimdi aynısını yaptığını emindir. Kadını bulsa karşısına alıp iki çift laf edecektir. Berna, kadını merak edip etmediğini sorar. Yıllardır rüyalarında gördüğünü, bir sarışın bir esmer hayal ettiğini, ondan güzel olsa da akıllı olmadığını söyler. Akıllı olsa erkeğini paylaştığını kadını merak edip peşine düşeceğini ne yapıp edip numaralar çevireceğini savunur.

Görüşme sonrası Ayşe çat diye bir ses duyar. Telefon kapatılmıştır. Kıvançlı bir ifade yayılır bedenine. Sirtını dikleştirir. Karnını içine çeker. Yatak odasına gidip bir kutudan düğününden kalma kırmızı rujunu çıkarıp sürer. Bayatlamıştır ama yine de gülümser.

TEMALAR

Evlilik/Sadakatsizlik/Yalnızlaşma Evlilikte ihanet, aile düzeninin bozulmasına sebep olmaktadır. Ayşe'nin, evli olmasına rağmen kadınlığını yaşayamaması, kocasının sadece para vererek evin ve oğullarının tüm sorumluluğunu Ayşe'ye yüklemesi, başka bir kadının varlığı, evlilikte dengenin, uyumun ve sevginin yitirilmesine sebep olmuştur. Ayşe giderek daha fazla yalnızlaşmış ve hırçınlaşmıştır.

Kıskançlık Aynı erkeğe aşık, aynı erkekle ilişki içindeki iki kadının birbirlerini kıskanmaları öykünün ana temalarından biridir. Berna ve Ayşe, kıskançlıkla birbirlerini hayal ederler, konuşmalarından topladıkları ipuçlarıyla hayallerinde hem görüntü hem kişilik olarak bir kadın ortaya koymaya çalışırlar. Öyküde ismi geçmeyen erkekle yasak aşk yaşayan Berna da, kocası tarafından yok sayılan Ayşe de mutsuz ve huzursuz yaşamlara sahiptir.

OĞUL

ÖYKÜ

Kadını saran hasret Kadın, dama çıkıp serdiği tarhanayı bez torbalara doldurur. Tarhana kokusu etrafa yayılır. Gündüz sonra ermek üzeredir. Kadın birden ürperir. Oğlunu görür. Oğlunun kolları, terleyen sırtı, omuz başlarındaki kızarıklığı, yanağındaki dal çizgisi ve saçları gözünün önündedir. Birden hasretlik sarar her yanını.

Ođulu sıkın dűşünceler Ođlu ise fasulye çuvallarını yűklenip, bahçenin ortasına getirmiřtir. İki uval bezinin arasına fasulyeleri koyup, ince ince dűvmeye koyulmuřtur. Her vurduđunda içinden bir ihlama kopar ve dűřünűr. İkinici uval, űűncű çuval gelecek, ardından yarın ki mahsul ve sonra kışlık... Dűrt yıl sonra askerlik yapacak, sonrasında evlenecek ve bebekleri olacak, řu an ki gűcű bir gűn bitecek. Her gűn birbirinin benzeri olacak, çuval bezleri eskiyecek, bir sűrű fasulye elinden geçip gidecek. Bu duygu ile fasulyelere vuruyordur.

Kadının ođlu için hazırlıkları Kadın uzaklara diker gűzűnű. Ođlunu dűřünűr ve dűřűndűke kendi kendine cořkun duygularla dolar. Ođlu onun için bahçenin en ulu ađacı, yűrinin gençliđi, toprak sevdası, tűtűn kokusu, Toroslar gibi delikanlı, tařađına kurban olduđu kiřidir. Kadın, gelen kamyonu fark eder. Önceleri kamyon onun için pek bir řey ifade etmezken, bu geliřinde bařka anlamları vardır. Ođlu kamyonu binip gideceđi için artık ona farklı bir gűzle bakar. Kadın hızlanır. Belinde bir ađrı hisseder ama hemen onu kovmaya çalıřır. Kamyon yaklařır. Artık onun için geri dűnűřű yoktur. Bir yastık, yorgan, dűřek çıkarır. Fanila ve don koyar ve eyizden kalma bir çarřafa bohçalar. Kuru űzűm, birkaç elma, akı, bir iki torba tarhana da ekler. Elmaları yıkamamıřtır ama zamanı da kalmamıřtır. Bu yűzden kendi kendine hayıflanır. abuk davranır. Kamyon daha da yaklařmıřtır, ocuk hala fasulye dűvűyordur. Evde kimse yoktur. Kocasının kızacađı dűřünűr ama umursamaz sűvecektir ama onu da umursamayacaktır. Bahçeye çıkar, bohayı yolun ortasına bırakır. Kamyon yaklařırken ođlu annesine bakabilir.

Ođul gurbete gider Kadın ođlunun yanına kořar ve o yařında hala fasulye dűvmeyi renemediđini, hepsini kırdıđını sűyler. Hepsini zıyan ettiđini de ekleyerek sűylenir. Ođlunun gűzleri yanar. Gűlűmser ve bohaya kayar gűzleri. Annesinin elini epecekken cayar. Sarılır ve annesinin bařını koklar. Gűvdesinden sarmařıđı özűlűr gibi olur. Yanık sırtına serinlik gelir gibi ferahlık sarar her yerini. Her řey o akřam bařlamıřtır. ocuk kenara bıraktıđı gűmleđi űstűne giyer ve kořar. Bohayla birlikte kamyonun kasasına atlar. Çocukken annesine sorduđu soruyu hatırlar. Aladađ'ın arkasında ne olduđunu sormuřtur ve hala aynı merak içindedir.

TEMALAR

Umutsuzluk/Arayıř ykűde karakterlerin ismi geçmemekte, bir anne ve ođulun kısa bir zaman dilimindeki i dűnyaları yansıtılmaktadır. Hayatın tek dűze ve seçeneklerin sınırlı olduđu bir kűy, ođulda sıkıřmıřlık hissini yaratmaktadır. Ođul karakterinin hep uzakları, kűy dıřındaki yařamı merak ettiđi, arayıř içinde olduđu fakat ailesinin otoritesi altında buna imkan bulamadıđı anlaşılır. Ođul, bir yandan fasulye dűverken bir yandan yařamının o andan farklı olmayacađı, aksine daha yorgun ve yetersiz hissedeceđi dűřűncesindedir. Beklentileri dűřűktűr. Gurbete gidip, kendine farklı bir yol çizmek istediđi, ailesi tarafından onaylanmadıđı, yalnızlařtıđı hiss edilir.

Gurbet/Tařra yařamı Anne ve babasının, ođlunun gurbete gitmesine izin vermediđi anlaşılmaktadır. Annenin fikrinin deđiřmesiyle ođlunun arayıřını gerçekleřtirmesinin yolu açılır. Annenin, ođlunun bedeninde gűrdűđű kűy yařamının izlerine bakarak hissettikleri, gurbete gidecek olan ođlunun özlemine űstűn gelmektedir. Ođlu yıpranıyor, kűy yařamındaki iřlere uyum sađlayamıyordu. Bu noktada kocasının tepkilerini de gűze alır. Kűy hayatının sakinliđi, ađırlıđı, farklı hayallere imkan tanımaması, olanakların kısıtlı olması űzellikle gençleri uzaklara yűnlendirmektedir.

SARHOşTUK YILDIZLARIN ALTINDA

ÖYKű

Yađmur bařlar Muhsin ve Kemal meyhanededir. Rakı iiyorlardır. Bazen sohbet ediyorlar, bazen sűyleyecek bir řey bulamayıp kadeh tokuřturuyorlardır. Yađmur yađmaya bařlayınca hesabı ödeyip kalkarlar. Muhsin'in telleri eđilmiř, kilidi bozulmuř, solgun řemsiyesi vardır. Yađmur iyice hızlanınca, iki adam kırık řemsiyenin altına eđilir, iki kűűk dede gibi olur ve yűrűmeye bařlarlar. řemsiye Muhsin'dedir ve en çok o islanmıřtır. Az kalan saçları iyice yapıřmıř sasızlıđı ortaya çıkmıřtır. Kemal bu durumu fark eder ve gűler. Konuyu, eskiden Muhsin'in saçlarının ne kadar gűr olduđuna getirir. Muhsin'de onun gibi saçlarını ađartıp kafasına gűmmediđini, yaprak dűker gibi dűktűđűnű sűyler. İkililer bu řekilde atıřırlar.

Muhsin ve Kemal'in sohbetleri Bir sűre sonra yađmuru dinlemeye bařlarlar. Birbirlerine sűyleyecek sűz bulamamalarına rađmen yolu uzatarak devam ederler. Muhsin, řemsiyeyi bűr eline alıp Kemal'in koluna girer. Arkadařının zayıflıđını daha bir fark eder. Eskiden de öyle olduđunu, ne kadar yerse yesin hiç kilo almadıđını anımsar. Gençken en yakıřıklıları Kemal'dir. Fakat aklına bir řey gelir, gűler.

Arkadaşına da söyler. Çok sulu gözlüdür, babasına kağıt oynarken yakalandığında da hüngür hüngür ağlamıştır. Kemal, onca yıllık arkadaşından hiçbir şeyini gizlemez. Her tıraş kesliğinde, ilk tütün öksürüğünde, kırmızı kafalı hayat kadınının kinayeli bakışında, her karanlık kuytuda yanında Muhsin olmuştur. Çok ağladığını onaylar. Tuttuğu takım gol kaçırdığında, Ecevit'i içeri aldıklarında, kızı anasına küstüğünde hep ağlıyordur. Ellisini geçtiğini hala ağlamaya doymadığını söyler.

Emel'in sitemi Kemal'in evine yaklaştıkça evi ev yapan havanın kokusu gelir gibi olur. Muhsin, gözlerini kısıp pencereden içeriye bakar. Kemal'in karısı Emel titrer gibidir. Muhsin onun hala yalnızlıktan korktuğunu anlar. Gözleri iyi seçemeyince gözlüğünü takmayı düşünür ama ayıp olacağını fark edip vazgeçer. Kilo almış, etleri sarkmış, yağlanmış, saçları dökülmüştür. Kasketini almadığı için hayıflanır. Ama gözleri hala masmavidir. Emel sokaktaki sallantılı gölgeleri görünce kapıya çıkar. Saatin geç olduğunu söyleyip sitem eder. Muhsin ona yenge diye seslenip saati fark etmediklerine dair birkaç söz eder. Kemal, Muhsin'in kolundan tutup kahve içmesi için çeker. Muhsin saatin geç olduğunu, yengeye de ayıp olacağını söyler. Emel çoktan içeri girmiş, bir şey söylememiştir. Muhsin ona bir hayırlı geceler bile diyememiştir.

Kemal, Muhsin'e eşlik eder Kemal'in eve giresi yoktur. Uykusu da gelmemiştir. Karısı içti diye söylenecek, hemen yıkanmasını isteyecek, damadın densizliklerini anlatacaktır. Muhsin'e gece gece yalnız gitmemesi için eşlik edeceğini söyler. Şemsiyenin altına girer. Sohbeta devam eder. Onun da bir kez hüngür hüngür ağladığını ama neden olduğunu hatırlamadığını söyler. Muhsin o an kırılır biraz. Saçının her telini onun yanında dökmüşken, birlikte en yüksek kayadan denize atlamışken, oltaları karıştırıp birbirlerini dövmüşken, kesilecek kuzuyu öldü diye söyleyip çayırlara salmışken bunu unutmaması ona dokunur. İlk kez onun düğününde ağladığını söyler. Kemal her zamanki boş vermişliğiyle olmasa da, boş vermenin verdiği ezbere bakışıyla gülümser. Gözleri sulanmıştır. Ellerini cebine sokar ve yumruklarını sıkar. Sonra onu onaylar ve o an hatırlamış gibi yapar. Muhsin kendini tüy gibi hissederek. Kolunu Kemal'in omzuna dayayıp bir kere daha gökyüzüne bakar. Kemal'de bakar ve yukarıdakinin onları kandırdığını, aslında üstlerine yıldız yağdığını söyler. Muhsin gülererek şemsiyeyi kapatmayı teklif eder. Kemal, yıldızların bir taraflarına batacağını söyleyerek şemsiyeyi kapatmayı reddeder.

TEMALAR

Dostluk Kemal ve Muhsin'in dostluğu çok eskilere dayanmaktadır. İki arkadaşın iyi, kötü her anı birlikte yaşadığı, hayatlarındaki ilklere şahit oldukları ve birbirlerine derinden bağlı oldukları görülmektedir. Emel ile ilgili kısımda, okuyucuya çok fazla ipucu verilmesi de Emel'in sitemi, Muhsin'e son bir şey söylemeden eve girişi, güler yüz göstermeyişi hoşnutsuzluğunu göstermektedir. Muhsin'in ilk kez Kemal'in düğününde ağlaması, Emel'i gördüğünde geçmiş günleri anımsaması yoruma açık gibidir. Evlendikten sonra çok yakın arkadaş olduğu Kemal ile ilişkisinin değişeceği ya da Muhsin'in de Emel ile ilgili duygularının olduğu düşünülebilir. İki durumda da değişmeyen şey Muhsin ve Kemal'in, yıllar geçse de kederlerini ve iç dünyalarında yaşadıkları yalnızlıklarını yan yanayken çekilir kılabilenleridir.

SARI

KİŞİLER

Nazan Kırk yaşında ölmüştür. Küçük yaşta anne ve babasını kaybetmiş ama teyzesine anne demeyi istememiştir. Çok çalışkan, hırslı ve beceriklidir. İyi bir terzidir ve kısa zamanda kendine lüks bir butik açmıştır. Bahadır isimli bir erkek kardeşi vardır. Onu her zaman kollamış ama üzerinde de baskı yaratmıştır.

Anlatıcı Nazan'a nişan elbisesi diktirdiği sırada onunla ve Seda ile tanışmıştır. Çok yakın değillerdir.

Seda Bahadır ve Nazan'ın teyzesidir.

ÖYKÜ

Anlatıcının taziye ziyareti Anlatıcı, daha önce hiç cenaze evine gitmemiştir. Nazan'ın ölümünü duyan ilk kişiler olmasında rağmen taziyeye gitmemiş ve ölümün üzerinden bir ay geçmiştir. Bu sebeple sarı güller alarak eve ziyarete gidiyordur. Kapıyı çalar ve Seda Hanım kapıyı açar. Üzerinde kahverengi, boğazına kadar iliklenmiş bir elbise vardır. Çiçekleri takdim eder. Kadın çiçekleri görünce sevindi mi üzüldü mü tam anlayamayan bir tepki verir. Anlatıcı, çiçekle gelip acısını hastalık ziyareti

gibi hafife aldığı düşünensini istemediğinden sarılarak baş sağlığı diler ve Nazan'ın genç olduğundan yakınır. Kadın kucaklaşmadan sonra gülleri sehpayaya koyar ve anlatıcıya yol gösterir. Merdivenlerden çıkıp Nazan'ın odasına geçerler. Anlatıcı, o kadar yakınları olmamasına rağmen neden onu kızın odasında ağırladığını anlamaz ve huzursuz olur. Bu arada evde mükemmel bir renk uyumu ve dekorasyon hâkimdir. Anlatıcı, Seda Hanım ve Nazan'ı çok iyi tanımasa da gördüklerinden bu dekorasyon zevkine sahip olmayacaklarına inanıyordur. Bu onu şaşırtır.

Nazan'ın hayat hikayesi Nazan'ın odasına girerler ve anlatıcı biraz ürperir. Kadın tekli koltuğa oturur ve anlatmaya başlar. Çok gençtir ve ne hastalık olduğunu anlayamadan kız ölmüştür. Annesinin de o yaşlarda öldüğünü ama intihar ettiğini, annesiz babasız büyüdüğünü, çok hırslı ve çalışkan olduğunu anlatır. Bir makine ile gece gündüz çalışmış, terzilikte angarya ne iş varsa yapmış, kısa zamanda dükkânı butiğe çevirmiş, sonra da çok para kazanmıştır. Butik de işler artınca teyzesine de maaş vermek istemiştir. Seda Hanım buna hep kırıldığı, orasında çok emeği olduğunu ama bir şey diyemeyip kabul ettiğini söyler. Ayrıca Nazan kardeşi Bahadır'a da yokluk göstermemiş, hep kol kanat germiştir. Onu okutmuş, üniversitede araba almıştır. Hayatına biraz fazla karışıyordu ama kardeşi bu durumu önemsememiştir. Bahadır da iç mimar olmuş, ablasının zengin müşterilerinin evlerini dekore ederek ondan daha fazla para kazanmaya başlamıştır. Bu evi iki kardeş almış, Bahadır çok büyük özenle dekore etmiştir. Özellikle ablasının odası için çok uğraşmış, seramiklerdeki deseni kendi elleriyle çizmiştir. Ama kız bu eve taşınır taşınmaz hasta olmaya başlamıştır. Bu odanın ona hiç iyi gelmediğini de söyleyip duruyordur. Seda hanım her zamanki şımarıklığı olduğunu söyler. Kanser, depresyon, türlü hastalıklar sanıp uğraşmışlar ama sebebi bulunmadan kız ölmüştür. Bahadır, sürekli ablasının yanında ona şefkat göstermiştir. Seda Hanım, ikisini hiç bu kadar yakın görmemiştir.

Nazan'ın sarı takıntısı Anlatıcı, bordürleri inceler. Bahadır'ın disiplin altındaki o asi dalgalanmalarını çizimine bakarak hisseder. Dünyanın hiçbir yerinde açmayan bir çiçek kardeşinden ablasına en güzel armağandır diye düşünür. Hiç olmayan, olması imkânsız bir çiçek tasarımıdır. Kardeşinin teşekkür için eşi olmayan, benzersiz bir çiçek deseni bulduğunu düşünür. Seda Hanım, Nazan'ın sarıyı hiç sevmediğini söyler. Üstündeki elbiseyi de o dikmiştir ve Seda Hanım sarı istemesine rağmen kahverengi olması konusunda ısrar etmiştir. Ona sarı kumaşla gelen müşterileri de, parayı sevmesine rağmen işinin çok olduğunu bahane ederek reddettiğini, sarı rengi seçen bazı müşterileri de sarıdan vazgeçirmek için türlü laflar ettiğini anlatır. Ev dekorasyonunda da kardeşi bu yüzden hiç sarı kullanmamıştır. Bu sebeple sarı gülleri görünce şaşırdığını, bu eve giren ilk sarı şeyler olduğunu söyler. Kapıdaki surat ifadesinin sebebinin bu olduğunu da ekler ve kırılmamasını da rica eder.

Anlatıcı ziyaretini bitirir Anlatıcı, Bahadır'ın bordürlere çizdiği çiçeğine bakar ve onu inceler. İş olduğunu söyleyerek apar topar kalkar. Renklerin öç aldığı evden çıkar ve olanaksız çiçekteki mor eşyeleri, mor eşyelerin uçlarına kondurulan belli belirsiz sarıları gördüğünü kimseye söylemeden yokuşu tırmanır.

TEMALAR

Ölüm Nazan'ın yeni taşındıkları evde, bilinmeyen bir hastalık sebebiyle günden güne kötüleşerek ölmesi öykünün temel olayıdır. Öykünün sonunda, Nazan'ı günden güne kötüleştirip öldüren şeyin, kardeşi Bahadır'ın ona özel olarak tasarlayıp çizdiği bordürlerdeki sarı renk olduğu hissettirilir. Nazan sarıdan nefret ediyordu. Bahadır bu sebeple evin dekorasyonunda asla sarı kullanmamış, ama Nazan'ın odasının bordürlerinde fark edilmesi çok zor, belli belirsiz koyulan sarıları kullanmıştır. Burada, ablasının üzerindeki baskısı nedeniyle Bahadır'ın bu şekilde hareket etmiş olabileceğini düşünebiliriz. Fakat konu ile ilgili başka bir bilgi yoktur. Öyküde, anlatıcının Nazan'ın ölümünden sonra sarı çiçeklerle Seda'yı ziyaret etmesi, bu konudaki gelenek ve beklentiler konusunda bilgi verir. Anlatıcı, ölümün üzerinden bir ay geçmesinden dolayı kendini gecikmiş ve suçlu hissediyordur. Bu sebeple sadece gitmek yetersiz gelir ve çiçek alır. Sarı çiçekleri seçmesi ise, sarı rengin toplumda hastalık ve ayrılık anlamı taşımasındandır.

Gizem Nazan'ın sarıdan nefret etmesi, eve sarı renkli hiçbir şey sokmaması, müşterilerine bile sarı kumaş kullanmaması ve hatta sarı kumaşla kıyafet diktirmek isteyenleri iş yoğunluğunu bahane ederek reddetmesi gizem unsuru olarak yer alır. Nazan'ın annesi intihar ederek ölmüştür. Sarı renge duyulan nefret ve bu olay arasında bağlantı olup olmadığına dair hiçbir belirti yoktur. Olaylar birbirine bağlanmaz ve sebepleri belirtilmez. Ayrıca Nazan'ın ölümüne neden olduğu anlaşılan, odasında bulunan bordürlerdeki sarı rengin Bahadır tarafından bilinçli şekilde mi tasarlandığı başka bir gizem unsuru olarak öyküde yerini alır.

YÜLERZİK

ÖYKÜ

Yülerzik arayışı ile ilgili öneriler Anlatıcı, yülerzik bitkisini bulmak isteyen birisine tavsiyelerde bulunuyordur. Verdiği ilk tavsiye ceviz ağaçlarının gölgesine bakması olmuştur. Onu kolayca tanıyabilmesi için iki tane sır vereceğini, belki de bu sırların ikiyi geçebileceğini belirtir. Yülerzik adını duyanların hataya düşerek olağanüstü bir bitki hayal ettiklerini ama yanıldıklarını söyler, sıradan bir bitkidir. Bitkiyi görünce değişeceğini söyler, ama bitki onun varlığından etkilenmeyecektir. O olsa da olmasa da değişmeye devam edecektir. Yülerziği bir oğlan çocuğuna benzetir, cılız gövdesinde her an kavga çıkararak bir duruş vardır ve odunsudur. Dimdik kasılarak boyu boyuna uzuyordur, gösterişli çiçekleri yoktur. Sivri biberin çiçekleri gibi beyaz beyaz çiçekleri açmaktadır. Anlatıcı burada bitkinin diğer evrelerde nasıl görüldüğünü, tohumlarının, kürelerinin ne şekilde olduğundan bahseder ve çörekotuyla karıştırılabileceğini söyler. Nasıl tanıyabileceğine dair birkaç ipucu daha verir.

Yülerziğin kullanımı Yülerziği gördüğünde hayal kırıklığına uğrayabileceğini söyler. Çünkü onun için o an maydanozdan farkı olmayan bir bitki olabilecektir. Öyle bir durumda onca yolu onu bulmak için gittiğini hatırlamasını öğütler. Bitkiyi bulduktan sonra bir yol ayırımına gelecektir, birçok insan yülerziğin küçük kürelerini koparıp, ipe dizip, evin aydınlık bir köşesinde nazarlık yapmaktadır. Ama anlatıcının fikri, onu bir süre sonra unutacağı batıl bir nesneye dönüştürmemesidir. Yülerziği boncuk yaparsa ona yazık edeceğini söyler.

Yülerziğin toplanışı Anlatıcı bu sefer de yülerziği nasıl toplayacağını anlatmaya başlamıştır. Bir iki kez çekiştirip bırakmasını, bitkinin hangi yönden daha rahat söküleceğini belli edeceğini söyler. Acele etmemesini ve dikkat ederek ona iyi davranmasını tembihler. Yülerziğin kökünden bahseder. Bitkinin boynunu kırıp, kökünün üstündeki toprağı silkeleyip böcekleri azat etmesini ve sonra kökünü güneşte bir iki gün kurutmasını ister. Bu işlemden sonra yülerzikten bir avuç lif artakalacaktır. Yülerzik için büyük bir ateş yakmasını, bu ateşin benliğini de pişirebilecek kadar büyük olmasını önerir. Yülerziği temiz bir sacın üzerinde kavurup, çıkan dumanın genzine acılık vereceğini söyler. Bu şekilde küllenen yülerziğin marifetinden şüphe etmemesini, bütün dönüşümlerin kötü koktuğunu söyleyerek anlatmak istediğini benzetme yaparak anlatır.

Aşkarın elde edilmesi Gümüş rengi külü bir zerre bile ziyan etmeden bir iki damla suyla yoğurmasını, kıvama gelen şeyin adının aşkar olduğunu söyler. Kıvama gelene kadar yoğurması gerektiğinden bahseder. Evindeki en temiz bezin üzerine koyup güneşte birkaç saat kurutmalıdır. Anlatıcı, her bitkinin işlenmesinin başka türlü olduğunu söyleyerek, bitkilerin içinde yatan şifa ile zehir keşfetmenin asıl sırrı olduğunu belirtir. Eğer becerilebilirse bir parça aşkar hamuru yülerziğin küçük ama değerli sırrıdır. Yülerziği nasıl bulacağını ve sonrasında neler yapacağını anlatmıştır ama anlatıcıya göre asıl önemli olan onu hangi gerekçeyle bulmak istediğidir. Yülerziği anlamak için aşkara doğru giden zahmetli yolu göze alması gerekiyordur. Aşkarı ise nasıl kullanacağını söyleyemeyeceğini belirtir. Bundan sonrasını, durup ya da gitme kararını ise ona danışan kişiye bırakmıştır.

TEMLAR

Gizem/Doğa Yülerzik bitkisi, halk arasında üzerlik olarak bilinen bir bitkidir. Diğer bitkiler gibi şifasını ve zehrini içinde taşımaktadır. İnsanların ona nasıl yaklaştığı ve nasıl kullandığı bu noktada önem taşır. Anlatıcıya göre insanın onu araması ya da aramaması yülerziği etkilemez. Yani doğa her durumda geçirmek durumunda olduğu dönüşümü, değişimi yaşayacaktır. Eğer gerekli özeni gösterir, doğru zamanda doğru adımları atabilirse, insanın yülerziğin özüne erişebileceği belirtilir. Yülerzikten elde edilen aşkar ise öyküde gizemini korur. Her bir zerresiyle değerli ve gereklidir. Faydalı ya da zararlı olması, olağanüstü ya da sıradan görünmesi, insana kolaylık ya da zorluk çıkarması tamamen insanlarla ilgili bir durumdur ve insanın bakış açısına, davranışlarına göre değişmektedir.

AŞKAR

KİŞİLER

Canan Genç kız olduğu anlaşılan Canan, tacize uğramıştır. Annesi tarafından yeterince anlaşılmadığı, duygularının bastırıldığı görülür.

Gülsüm Canan'ın annesidir.

Asım Canan'a tacizde bulunduğu anlaşılmaktadır. Serseri ve kötü bir karakteri temsil etmektedir.

ÖYKÜ

Canan'ın banyo hazırlığı Canan'ın ağlaması yeni durmuştur. Üstünü çıkarır, odun kazanının küçük musluğunu açar ve küçük tabureye oturur. Saçlarının örgüsünü açar, kafasına bir ferahlık gelir. Saçları kalçasına kadar değişiyordu. Sımsıkı birleştirdiği bacaklarını nihayet ayırmıştır. Tüylerini okşar azıcık ama sonra hemen çeker ellerini. Tam huzurla yıkanıp, sıcak suya kendini bırakacakken annesi Gülsüm içeri girer. Canan sıcak suyu soğuk suya aşılama başlamışken bu durumu engeller. Canan, bunun bir haşlanma nöbeti olacağını anlamıştır ama bir şey diyemez. Olacakları bekler. Yine de çok sıcak suya dayanmadığını belirtir ama annesi bir şey olmayacağını, dayanabileceği karşılığını verir.

Gülsüm'ün, Canan'ı yıkayışı Gülsüm kızını hırpalaya hırpalaya yıkar. Kaya gibi kalıp sabunu Canan'ın küçük başına sürter. Lifi köpürterek kızın narin vücudunu kızartana kadar ovar. Başından aşağı kaynar suyu döker. Kız ayağa kalkıp oturarak kaynar suya dayanmaya çalışır. Çürük yerlerinde ve göğsündeki ısırik izlerinde acıyı daha çok hissediyordu. Yıkanma, adeta öfkeli bir arınma, ana kız arasında pasif bir dövüşme haline dönüşmüştür. Annesi, istemeyerek de olsa, kızına yarın Gülizar'a baş saplığına gideceklerini söyler. Canan bunu duyduktan sonra üzür. Her tarafı buz keser. Gelmeyeceğini, onunda gitmemesini söyler. Annesi ise milletin laf edeceğini söyleyerek itiraz eder. Canan'ın ise umurunda değildir. Asımdan köpek diye bahsederek geberdiği için kurtulduklarını söyler. Annesi ölünün arkasından konuşulmayacağını, yaptıklarının karşılığını diğer tarafta bulacağını söyleyerek kızını teselli eder. Canan'ı daha naif yıkamaya, suyuna biraz soğuk su katmaya ve köpükleri omuzlarında gezdirmeye başlar. İçinden ağlamak gelir. Ama aklına mukayyet olması gerektiğini düşünür ve toparlanır. Tülbendini yeniden bağlar.

Canan'ın, annesini kızdıran soruları Annesi, Canan'ı sabunlarken kazandan aldığı suyla kızın yüzünü yıkar. Kızı ilk kez Gülsüm'ü görür ve ona o şekilde bakar. Annesi ne kadar yıpranmış, eski halinden eser kalmamıştır. Eski halinden kalan tek şey maharetleri değişmeyen parmaklarıdır. Annesi ile Asım'ın ölümünü konuşur. Babası, bıçaklandığını söylemiştir. Tam kalbinden ve kimse görmemiştir. Canan, annesinin bütün ağırlığını omuzlarında hisseder. Öfke, tikslenme ve suçluluk duygusu ile dolar. Ağırlığına dayanamaz, karnındaki çürük izlerini, çatısındaki sızlamayı gene hisseder. Annesine, artık Asım'a kızıp kızmayacağını sorar. Olumsuz yanıt alınca, 'Geceleri artık ağlamayacak mısın?' sorusunu yöneltir. Annesi sinirlenir. Kız tam yine soru soracakken, elini kızının ağzına götürüp gözlerini ona diker. Adamın öldüğünü, bitip gittiğini ve artık kurcalamamasını, çenesini kapatmasını tembihler. Ondandır sessizlik olur. Ağzına kadar dolu kazanı kızın başından aşağı döker. Bastıra bastıra yıkadığı kızı istese de istemese de artık temizlemiştir. Bu arada Canan, teneşirde yıkanan Asım'ı birkaç saniye düşünüp, onun yanında uzanıp uzanmamanın farkının olup olmadığını düşünür. Ana kız suyla kavga edip kendi iç dünyalarına döndüklerinde aşkar gelir.

Canan'ın güzel saçları Gülsüm temiz bir tülbentten aşkarı çıkarır ve bir parça alır. Tasın içine su doldurup aşkarı içine atar ve eritir. Aşkar bir yandan eriyip, bir yandan suyu bakır kızılina çeviriyordu. En sonunda su altın sarısı bir ışığa döner. Kızını tembihlemeye başlar. Cenaze evinde kadınlar bir şey sorarsa sesini çıkarmamasını, daua etmese bile dudaklarını kıpırdatması tembihler. Aşkarlı suyu kızının saçlarına yedire yedire, ovuştura ovuştura döker. Aşkarın son damlasına kadar kızını sever. Canan tamamen kuruyana kadar akşam olmuştur. Saatlerce saçlarını taramıştır. Canan'ın saçları aşkarın ışığıyla kırmızı bir sis gibi olmuştur.. Komşular Canan'ın saçlarına sürekli övgüler düzüyordu, mahalledeki delikanlılar bir kez olsun okşamak istiyordu.

Canan, saçlarını keser Canan saçlarına dokunur. Aslında kafasına dokuyordu ve aklına ne geldiyse kafasına bir şeyler saplanmaya başlar. Hırçın bir kediyi kuyruğundan yakalamış gibi saçlarını tutar ve kökünden keser. Sabah ezanında, Gülsüm kulağında dayanılmaz bir kaşıntıyla uyanır. Aşkara kavuşmuş saçlar onu bekliyordu.

TEMLAR

Geleneksellik Öyküde, Türk toplumuna ait geleneksel davranış ve tutumlar görülür. Annesi karşısında genç kız haklı da olsa pasif kalmak zorunda kalmıştır. Ayrıca, Canan'a kötülük yaptığı anlaşılan Asım'ın, genç kıza verdiği zararın gizlenmeye çalışılması, komşuların durumu anlaması için Canan'ın cenaze evine gitmeye zorlanması, bir arınma, temizlenme yaşanması için Canan'ın yıkanması sık görülen tutumlardır.

Ölüm Asım, Gülsüm ve Canan'ın öfke hissettiği ama ne yaptığı tam olarak açıklanmamış bir karakterdir. Asım'ın kalbinden bıçaklanarak öldürülmesi sonrası Gülsüm artık onunla olan problemini kenara bırakır ve kültürünün gerektirdiği şekilde davranmaya başlar. Ölünün arkasından konuşulmaması, Asım'ın annesine başsağlığı için gidilmesi ve cenaze evindeki duaya katılmanın gerekliliği Gülsüm'ün kızına zorunlu kıldığı durumlardır. Ayrıca Asım'ın öldükten sonra yaptıkları için ceza alacağına dair inancı da yine ölüme ve ölümden sonrasına ait inançlarını göstermektedir.

Öfke/Yalnızlık Canan, Asım'dan nefret etmektedir. Canan'ın göğüslerindeki ısırık izleri ve bedenindeki çürükler, Asım'ın ona tacizde bulunduğu hissini uyandırmaktadır. Canan'ın duyguları annesi tarafından bastırılmakta, insanların bir şey sezmemesi için cenaze evine giderek, dualara eşlik ediyor gibi görünmesi istenmektedir. Canan'ın itirazlarının ya da söylediklerinin önemi yok gibidir. Aynı durum suyun sıcaklığından rahatsız olan Canan'ın annesi tarafından dikkate alınmaması anında da görülür. Canan öfkesini, söyleyemediklerinin içinde yarattığı baskıyı isyan ederek herkesin hayran olduğu, annesinin de aşkara yıkayarak parlaklık verdiği saçlarını kökünden keserek yansıtır. Canan iç dünyasında yalnızdır.

SELAMETLE KALIN HANIMEFENDİ

ÖYKÜ

Tatlıcı sokağı Tatlıcı sokağı çok dardı. Sadece çocuklar ve kediler rahatlıkla sığabiliyordu. Bir şubat sabahı, bu sokağa yabancı bir kamyon girmek ister. Şoförü genç bir delikanlıdır. Sinirli görünüyordur. Kamyonu sürekli sokağa sokmaya çalışır, girmedikçe de sinirlenir. İnsanlar pencerelerden bakmaya çekinir. Tül perde aralıklarından bakar. Üst katlarda yaşayanlar, kamyon kasasının boş olduğunu görmüş, mahalleliye haber vermiştir bile. Kamyon gürledikçe çevreye acı bir duman yayılır, çok fazla gürültü oluyordur. Kocaman tekerlekli kamyon sokağa girmek için oldukça ısrarcıdır.

Kamyonun sokağa verdiği hasar Bu ısrar karşısında ilk boyun eğen 7 numaralı evin bahçe demirleri olur. Sonrasında çöp bidonları büyük bir gürültüyle baş aşağı yuvarlanır ve kamyonun altında kâğıt gibi buruşur. Kamyon bir boğa gibi geri gidip gerinerek tekrar içeri girmeye çalışır. Evler, duvarlar, korunaklı mahalle sakinleri çaresiz kalmış gibidir. Duvarlar adeta kabarmış mayalı hamur gibi esniyor, şekilden şekle giriyordur. Kamyon yanlarından geçerken, ona hizmet edercesine içine doğru sönüyorlar, sonra eski yalancı köşegenliğine tekrar dönüyorlar gibidir.

Cevat bey'in eşyaları Kırmızı başlı kamyon gelir ve 22 numaralı Soylu Apartmanı'nın önünde durur. Ortalıkta sessizlik hakim olur. Bakanlar iki eşya görür. İnce bacaklı, üç küçük çekmeceli ağaç bir yazı masası. Sonrasında ise asma kilitli orta boy üç tane kitap sandığı, bir de tek ayağı kısa boncuk bir kanepeler... Herkesin yüreğini ağzına getiren kamyon sadece birkaç eşya yükler ve sokaktan çıkar. Kamyon henüz gitmişken, aynı apartmandan çıkan Cevat Bey, paltosunu yakasına kadar ilikleyerek, kasketini düzeltir. Eşlindeki küçük deri çantayı koltuğunun altına yerleştirir. Son bir kez sokağa bakmadan yokuşu tırmanır. O giderken üçüncü katın penceresinde tek bir tül oynamamıştır.

TEMALAR

Ayrılık Soylu Apartmanı'ndaki Cevat Bey'in evinden taşındığı, eşinden ayrıldığı hissedilir. Birkaç parça eşya alarak ayrılması, arkasına dönüp bakmaması ve kimseyi görmemesi, taşındığı evi olduğu anlaşılan üçüncü katın penceresinden tek bir tül oynamaması, kamyonu yüklenen eşyaların o güne kadar hiç rastlamadıkları bir ferahlıkla sokaktan ayrılmaları bu ayrılığın iki kişi için kaçınılmaz bir seçenek olduğunu ve sonrasında üzüntü olmadığını gösterdiği söylenebilir. Anlaşılan odur ki Cevat Bey evine ve sokağına, dolayısıyla buradaki insanlara karşı bir bağ hissetmemektedir.

Kentsel yaşam/Duyarsızlaşma Dar bir sokakta yabancıların olmasına alışık olmayan insanlar, sokağa girmeye çalışan kamyonu yadırgar. Kamyonunun sokağa girme çabaları, kamyonun çıkardığı sesler, sokaktaki bahçe demirlerine ve çöp kutusuna zarar vermesi sokak sakinlerinin huzursuz hissetmelerine sebep olur. Merak ve tedirginlik duygularını aynı anda hissederler. Aynı zamanda kamyonun ne amaçla geldiğinin öğrenilmeye çalışılması, üst katlarda yaşayanların gördüklerini komşularına aktarmaları, kiminin tedirgin şekilde perde ardından sokağa bakması o sokakta yaşayan insanların yaşamına dair durumlardır. Kimse dışarıya çıkıp, bir araya gelip kamyonun ne sebeple geldiğini doğrudan iletişikle öğrenmeye çalışmaz, taşındığı anlaşılan Cevat Bey ile görüşmez.

KÜLLÜK

KİŞİLER

Andrew Stanley Babası polistir, annesi de hırdavatçı dükkanı işletmektedir. 27 yaşındadır.

ÖYKÜ

Stanley hakkında Mr. Andrew Stanley, iş görüşmesine gidiyordur. Bir gökdelen'in 37. katında randevusu vardır. Ailesinin her zamanki öğüdü, adaleti gerektiği kadar sağla ve yanında gereğinden fazla tamir aracı bulundur kuralıdır. Bu basit kural Stanley'in işine çok yaramıştır. Çünkü en çok gerek duyduğu anda yanında bir küllük bulamamıştır.

Stanley'in karşılanması Gökdelenin önüne gider ve içeri girer. Danışma görevlisine bilgilerini verir, görevli tarafından asansöre yönlendirilir ve 37. kata çıkar. Çok gergin ve heyecanlıdır. Elleri buz gibi olmuştur. Kendine güveni yoktur. Bunu gizlemek yerini heyecanını göstermeyi tercih eder. Yeni aldığı sert takımın içinde ilerler. İneceği kata geldiğinde James ve Eduardo onu karşılar. Büyük pencere aydınlık bir odaya girerler. Odada iki kişilik bir kanep, yuvarlak bir masa ve iki sandalye vardır. Üç kişidirler, bu yüzden Stanley ikisinden birine oynamak zorunda hisseder kendini. Ya koltuk, ya sandalyeyi seçmelidir ama hangisi doğru seçimdir bilemez. James ağız kalabalığı yaparak Stanley'in telaşını arttırmıştır. Ona oturacağı yeri göstermezler ve ayakta öylece kalırlar. Stanley sandalyelerden birine yönelir. Eduardo'nun bakışlarından doğru bir hamle yaptığı çıkarımında bulunur.

Stanley'in çağırılma sebebi Eduardo, yeterlilik sınavında orta derece aldığını ama yine de onu görmek istediklerini söyler. Hâlbuki Stanley onu sabahın ilk saatlerinde, 37. katta görüşmeye çağırdıklarında yüksek bir not aldığını düşünmüştür. Her orta derece alan adayla görüşmediklerini, bir tek onunla görüştiklerinin altını çizerek. Çünkü Stanley ortaöğretimde, lisede, üniversitede, IQ testlerinde, okul takımlarında, yabancı dil kurslarında bugüne dek hep orta derece almıştır.

Küllük sorunu Stanley tam rahatlamışken James sigarasını çıkarır ve Stanley'e uzatır. Stanley sigara içtiğini de öğrendiklerini düşünüp yalan söylemek istemez. Ama böyle bir görüşmede, 37. katta sigara içmenin uygunsuz kaçacağını düşündüğünden sigara içmek aklında yoktur. Teklifi geri çevirirse büyük bir hata yapacağını hisseder. James'in de bir tane yakacağına güvenir ve sigarayı alır. James onun sigarasını yakar ve yerine oturur. Kendisi sigara içmez. Stanley elinde sigara ile öylece kalakalır. Sigaranın boyu uzadıkça uzuyor, dumanı sinir bozucu şekilde yayılıyordu. Bir iki nefes alıp söndürmeyi düşünür ama o zaman fark eder ki hiçbir yerde küllük yoktur.

Stanley'in sigara ile halleri Ülkenin ekonomik geleceği, Ortadoğu sorunu, atom bombası, komünizm gibi meselelerden günlük gazete okuyan bir adamın seviyesinde sohbet ederken, Stanley sigarasını çiğner gibi içmeye devam etmiştir. Külleri hiçbir yere savuşturmadan, kolunu büyük bir titizlikle diz seviyesine getirerek sigaranın külünü pantolonun duble paçasından içeri silkeleme becerisini göstermiştir. Bunu yaparken hiçbir küçük espriyi, milliyetçilik duygularını kabartan cümleleri kaçırmamıştır. Kendisine yöneltilen basit kişisel soruları ise hızlıca yanıtlamıştır. Sigarasını da keyifle içiyor gibi görünmeyi sürdürmüştür. Bir türlü bitemeyen sigarayı neden ona verdiklerini düşünmeyi ertelemiş, kendisini görüşmeye vermiştir. Sigaranın közü izmarit olunca sigara kendi kendine söner. İzmariti cebine atar. Sonra da iki elini havaya kaldırıp sohbetine devam eder.

Stanley'in başarısı Stanley, görüşme bitip de gökdelenin çıktığında çok fazla terlediğini fark eder. Ceketini çıkarır. Paçasını temizler. Külfetli olmasın diye taksiyle gitmek yerine metroya biner. Öykünü yazıldığı zaman, Türkiye Cumhuriyeti ABD Başkonsolosu olan Andrew Stanley, o gökdelenin ayrıldıktan ki hafta sonra CIA'den kısa bir mektup almıştır. Başvurusu kabul edilmiştir. On gün içinde eğitim programlarına katılması istenmiştir.

TEMALAR

Uyum Stanley'in gittiği iş görüşmesinde, problemler karşısında nasıl bir tutum sergileyeceği ve çözüme yönelik davranışları gözlemlenmiştir. Bu sebeple görüşmeciler, bilerek Stanley'i zor durumda bırakmışlardır. Sigara içmenin yasak olduğu bir yerde sigara teklifini kabul eden Stanley, küllük bulamaması sorununu büyütme yerine kriz anını yönetebilmiş, ona sıkıntı veren duygularını kontrol edebilmiş, pratik olarak kül sorununu çözmüştür. Karşısına çıkan her duruma uyum sağlamış, dengeli davranmıştır. İhtiyaç duyulan her şeye gerektiği kadar sahip olan bir profil çizmiştir.

KIŞLANGIÇ

ÖYKÜ

Yazarın, yazamadığı öykü Yazar, kışlangıç isimli öyküyü hiç yazamayacağını anladığını söyler. İki yıl olmuştur, bilgisayarın önünde oturup kalmış, evde oturmuş, dolaşmış ama yazacak bir tek cümle bulamamıştır. İlk kitabı çıkan yazarlardan biridir ve isteği, onun gibi yazarlardan birisinin Kışlangıç kitabını yazmasıdır. Ama bunun olmayacağına inanmaya başlamıştır. Yazmak için, yazamadığı metinle vedalaşmayı bilmek gerektiğini düşünüyordur. Yazar öykünün üç beş yıl sonra gelip onu gece yarısı uyandırabileceğine inanıyordu. Bu kısımda kışlangıç kuşunu anlatır. Ona hayrandır ve her bir yanını, özelliği inceliğiyle anlatır.

Kırlangıç sürüsü Kırlangıç sürüsü Afrika çöllerini aşarak gelmiştir. Bahar henüz gitmemiştir. Akşamlar hala serindir. Kırlangıçlar geldiğinde henüz yaza geçilmemiştir. Kır kırlangıçları üstünden geçmiştir. Göçün tanımının, bilindiğinden daha derin olduğunu o zamanlar anladığını belirtir. Kendi yasaları ve acımasızlıkları vardır. İşin içinde buluşmak, yola çıkmak, rüzgârı ipek bir kumaşa döndürmek, arkada bir ülke bırakmak, varmak, vardığın yerde dağılmak, yuva kurmak, üremek, sonraki göç için yeni bir sürü yaratmak vardır. Her sürünün kendi göç yolu, doğar doğmaz belleklerine kazanmıştır. Göç demek hem terk etmek, hem varmak, hem gitmek demektir ve hep aynı yolu denemektir.

Kurgulanan kırlangıç öyküsü Sonra aklına bir şey gelir. İki farklı göç yolundan gelen iki ayrı tür kırlangıcı bir laboratuara koyarlar. Sağlıklı bir erkek bulmak kolay olmuştur. Dişiyi İstanbul Bebek'te fesleğenli bir balkonda hayal eder. Erkek kadar gösterişli değildir. Erkek güneyden, dişi güneybatıdan gelmiştir. İkisini aynı kafese koyduklarını düşünür. Erkekle dişinin buluşma anı çok trajik olmuştur. İkisi de çok ürkektir. Birbirlerine temas etmemeye özen gösteriyorlardır. Bir iki hafta reddedişle geçmiştir. Yemi ilk kabul eden erkek olmuştur. Sonra birbirlerine yaklaşmışlar, kokularını tanımışlar, sıcaklıklarını göstermişler ve nihayet çiftleşmişlerdir.

Kırlangıcın büyüüşü Annem yumurtladıktan hemen sonra öldü der anlatıcı yumurtadaki kuşun ağzından. Babasını kendi sürüsüne göndermişlerdir. Bir kırlangıç yumurtasıdır. Annesini çok aramış, ona ihtiyaç duymuştur. Yaşamaya için ona ısı vermişlerdir. Önceleri sağır olsa da sonra uğultuları duymaya başlamıştır. Büyüdükçe büyür. Sonra soluğu kesilir. Dayanamaz dışarı çıkar. Gün ışığına alışması biraz zaman alır. Korkar. Ağzına ne verilerse yer ve güçlenmeye başlar. Gün ile geceyi ayırt ettiğinde tüyleri yenilenmiştir. Havalanma hevesine o zaman kapılmıştır. Kimse uçmayı, avlanmayı, yuva yapmayı, ötmeyi, temizlenmeyi öğretmemiştir. Hepsini kendi kendine keşfetmiştir. Onu yöneten bir iç sesle yaşadığını anlamıştır. Sonbahar gelince hangi yoldan hangi yöne gideceğini bilememiştir. Öteki kuşlar saldırıyor, yaralanıyordur. Kuzeye gidiyor üşüyor, güneybatıya gidince endişeleniyordur. Bellek, adeta ona emrediyor gibidir. Yapacak bir şeyi yoktur. Tam ortadan gidiyordur. Kırlangıç tek başına yola çıkmıştır. Onun gittiği yerlerde soğuk rüzgarlar esiyordur, sokakta oynayan çocuklara anneleri hırka giydireliyordur.

TEMALAR

Yalnızlık Yazarın, kırlangıç sürüsünü görüp kırlangıçlarla ilgili öykü yazmaya karar vermesi ile öykü başlamaktadır. Öyküye göre iki farklı kırlangıç türü, insan kontrolünde çiftleştirilir ve sonrasında kırlangıç yumurtası yalnız kalır. Bu kısımdan sonra kırlangıç yavrusunun, yumurta olarak hissettikleri ve dönüşümleri ile karşılaşırız. Büyümek için anne sıcaklığına ve beslenmeye ihtiyaç duyan kırlangıç, insanlar tarafından desteklenir. Sonrasında ihtiyacı olan her şeyi kendi iç görüşüyle keşfeder. Kırlangıcın yalnızlığı ve hayata dair yapmak zorunda olduğu seçimleri, onu kaygıya ve kararsızlığa sürükler. Kırlangıcın yalnızlığı yazara göre ailesiz kaldığı noktadan sonra seçeneksiz tel yoldur. Sürüsü yoktur, nereye göç edeceğini bilmiyordur ve kendi yolunu, kendi iç sesiyle bulmak zorundadır. Kırlangıç bu noktada ortadan gitmeyi seçer. Ona göre en az riskli olan seçimdir.

Göç Yazar, kırlangıçlara olan ilgisi aracılığı ile göç konusuna eğilir. Göç onun için basit bir kelimedenden ibaretken, kırlangıçları düşündükçe ve inceledikçe anlar ki içinde çok fazla şey barındırıyordur. İnsanların ya da hayvanların zorunluluk dolayısıyla göç etmeleri aynı zamanda yorulmak, kimi zaman yolda ölmek, geri dönmek, geride bıraktıklarıyla yaşamak, yeniden yuva kurmak, geri dönmek, hep aynı yolu denemektir.